

Natálie Rychetská Benyovszká: *Dynamika vztahů v baletním souboru – etnografický výzkum*. Praha: FHS UK 2012, 56 s.

Bakalářská práce Natálie Rychetské Benyovszké představuje velmi povedenou sondu do prostředí současného baletu. Autorka se prostřednictvím etnografického výzkumu (zúčastněné pozorování, neformální a polostrukturované rozhovory) zaměřila na dynamiku vztahů uvnitř baletního souboru, kterou sledovala po dobu pěti měsíců v průběhu přípravy a realizace baletního představení. Zároveň ovšem těžila ze své důvěrné znalosti daného prostředí, jež jí umožnila rozpoznání sledovaných jevů a porozumění jejich významům.

Vlastní bakalářská práce je logicky členěna do sedmi kapitol. v Úvodu (s. 2) autorka přesně a srozumitelně představuje záměr svého výzkumu a upozorňuje na svoji pozici insidera v daném prostředí. Následují Teoretická východiska (s. 3-7), v nichž jsou stručně, ale funkčně představeny koncepty, jejichž prostřednictvím budou sledované jevy interpretovány. Jakkoli teoretické zázemí práce není široké (Foucault, Bourdieu), jeho výběr je zcela adekvátní tématu a, což je na místě vyzdvihnout, je smysluplné a s porozuměním používáno jak pro formulaci výzkumného problému a výzkumných otázek, tak v průběhu celého textu (jedinou drobnou výtkou k této kapitole je poslední věta na s. 6, deklarující redukci Bourdieuvských kapitálů pro potřeby práce na symbolický a sociální, což je navíc v rozporu s výslednou podobou práce).

Další dvě kapitoly práce (Metodologie, s. 8-14 a Etické otázky, hodnocení kvality výzkumu a vlastní reflexe, s. 15-18) jsou věnovány metodologii výzkumného projektu. Autorce se zde takřka vzorově podařilo v komunikaci s adekvátní metodologickou literaturou nejen popsat průběh vlastního výzkumu, ale i vhodně argumentovat svá jednotlivá rozhodnutí a především reflektovat realizaci výzkumu a svoji pozici v jeho rámci – musela se totiž vyrovnávat nejen se svou pozicí insidera, ale i s proměnou svého postavení ve vztahu k výzkumu i sledovanému prostředí: z aktivní participace na připravovaném představení jako členky baletního sboru, tedy „účastníka jako pozorovatele“, se stala „pozorovatelem jako účastníkem“. Zároveň bych ráda vyzdvihla autorčinu citlivost k terénu – v důsledku důvěrné znalosti prostředí reflektuje, kdy a jak je vhodné použít tu kterou techniku sběru dat a jak se k ní a jejímu výzkumu stavějí sami aktéři. Opět pouze hnidopišskými výtkami je označení klíčové informátorky jako „hlavní“ a formulace, že byla autorkou do této pozice „zvolena“ (s. 12; obvykle je tato role informátorům přisuzována v důsledku oboustranné „volby“), zavádějící interpretace kritéria pravdivosti („/.../ se informátoři často v odpovědích na položené otázky shodují; s. 18) a absence odkazů na zjevně využívaný e-learningový metodologický kurs SVM (např. s. 11 a 13).

Výsledky výzkumu jsou zpracovány v kapitolách Empirická část (s. 19-49) a Interpretace změn mocenských pozic (s. 50-53; mohla být závěrečnou podkapitolou Empirické části). Autorce se zde podařilo přehledně, srozumitelně a logicky vtáhnout čtenáře do prostředí baletního souboru, když v podstatě lineárně-narativní formou v dějové lince od počátečních stadií příprav baletního představení až po jeho premiéru představuje a charakterizuje aktéry a události, jež přípravu představení utvářejí, jevy, které v průběhu této přípravy nastaly a které ovlivnily vztahy uvnitř souboru, a jejich interpretace v kontextu vybraných teoretických konceptů (velmi pěkná je např. podkapitola Potlesk jako habitus). V Závěru (s. 54n) pak autorka, aniž by se opakovala, výsledky výzkumu obratně shrnuje.

Je na místě přiznat, že výhodou autorce bezpochyby bylo, že v průběhu přípravy sledovaného představení byl baletní soubor vystaven řadě relativně neobvyklých situací (hostující choreograf a jeho asistentka s jinými přístupy k věci než je v souboru zvykem, dosazení jedné z baletek na pozici sólistky odporující zavedeným postupům atp.) a byl tedy nucen se s nimi vyrovnávat. Tato situace bezpochyby odhalila mnohé, co by ve standardním provozu možná zůstalo skryto za „profesionálním“ jednáním aktérů. Zároveň autorce její insiderská pozice umožnila na jedné straně tyto nuance identifikovat, na straně druhé pak získat jejich velmi otevřené interpretace ze strany aktérů. Nicméně

chvályhodné je, že se autorka touto situací obvykle nenechala strhnout k anekdotičnosti a poctivě se věnuje všem aspektům sledované problematiky. Vedle klíčového tématu vyjednávání mocenských pozic v souboru (v rámci nichž se mi jeví jako klíčová kategorie „důvěra“) mne zaujala především rovina cesty od odosobnění členů baletního sboru (označených v počátcích zkoušení čísly) k naopak velmi osobnímu přístupu choreografa vůči týmž aktérům v období premiéry. Zajímalo by mě, zda a jak tyto razantní změny pozic a vztahů sami aktéři reflektují. V závěrečných kapitolách empirické části práci pak autorka velmi otevřeně popisuje kritický postoj aktérů ke stávajícímu vedení souboru (a používáním zájmena „náš“ se s ním do jisté míry, zdá se mi, ztotožňuje). Ráda bych se proto v rámci obhajoby práce dále zeptala, zda aktéři (a kteří) četli závěrečnou zprávu z výzkumu (autorka uvádí, že o ni měli velký zájem) a jak ji komentovali.

Závěrem. Natálie Rychetská Benyovszká se ve své bakalářské práci věnovala prostředí, které důvěrně zná, které má ráda a které ji zajímá. Tato vstupní deviza se odrazila v touze porozumět danému prostředí hlouběji, dostat se za úroveň své dosavadní znalosti. To se jí podařilo jak v důsledku nečekané shody okolností, tak ale i díky schopnosti odstupu, a konečně i díky pečlivé analytické práci. Tato pečlivost se ostatně projevila i na formální podobě výsledné práce, k níž de facto nemám připomínky. Oceňuji též kultivovaný jazyk takřka prostý stylistických a gramatických nedostatků (vyjma vazby „na sále“). Předkládaná bakalářská práce sice není ve výsledných interpretacích příliš ambiciózní (vybrané teoretické koncepty autorka používá důsledně, ale zároveň zcela nekriticky), ale od původního záměru až po výslednou podobu závěrečné zprávy je „čistá“. Proto ji s radostí doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako výbornou.

Zadar, 6. 9. 2012

Mgr. Hedvika Novotná